

Свака од федерално уређених држава у свијету, а данас их има више од двадесет таквих у које спада и дејтонска БиХ, је посебна на свој начин. Довољно је погледати њихове уставе па да се уоче посебности сваке од њих.

Рецимо, устави Етиопије (члан 39. етиопског Устава) и државе Свети Кристофер и Невис (одсјек 113. Устава, који прописује право острва Невис на отцјепљење из ове федерације у којој се налази са острвом светог Кристофера) су посебни по томе што прописују право на самоопредјељење и отцјепљење својих народа, односно федералних јединица. Расподјела државних функција између федерације и федералних јединица је у највећем броју устава федералних држава у свијету извршена тако што се најприје наброје надлежности федерације, а затим се пропише да све остале државне функције припадају федералним јединицама (то је случај и са Уставом БиХ). Риједак изузетак од тог правила је важећи Устав Савезне Демократске Републике Непал, којим је 2015. године ова дотадашња монархија преобликована у федералну републику. У одсјеку 58. тог устава је прописано да све надлежности које њиме нису расподијељене на државу или на њене федералне чланице, јесу надлежности федерације. Или, Устав Јужноафричке Републике је специфичан по изричито прописаном кооперативном федерализму (Поглавље треће тог устава). Тај појам између осталог значи, како стоји у Уставу, правну обавезу поштивања уставног статуса и надлежности сваке од федералних јединица, као и забрану да се од њих преузимају, да не кажем отимају, њихове уставне надлежности. Устав СР Њемачке иде тако далеко да, ако су исцрпљене све цивилизоване могућности, даје право на отпор и побуну против покушаја рушења њеног федералног уређења.

У обиљу специфичности из свијета федерализма налази се и једна прописана у Уставу БиХ. Чланом 3. тог устава прописана је могућност да БиХ преузме додатне надлежности од ентитета, и да их након тога врши поред оних надлежности које су јој изричито прописане Уставом. Један од начина тог преузимања је ако се о томе постигне сагласност ентитета. Дакле, неопходна је ентитетска сагласност, а она се, како је показало протекло вријеме, изражава кроз споразум, тј. Уговор закључен између ентитета, који је специфичност уставног уређења БиХ.

Право ентитета

Садржај те специфичности је слојевит. Наиме, ниједним од до сада потписаних споразума о преносу надлежности (нпр. у области одбране и дјелимично у области правосуђа) није мијењан текст Устава БиХ нити текст Устава Републике Српске. Стога, када је ријеч о одбрани и оружаним снагама, у Уставу БиХ и даље је на снази одредба (члан 5. Устава) којом је прописано: “ни под каквим околностима оружане снаге једног ентитета не смију ући нити боравити на територији другог ентитета без сагласности његове владе и Предсједништва БиХ”. Овакав садржај важеће одредбе Устава БиХ није само забрана, већ је и право ентитета на сопствене оружане снаге, што у случају Српске значи њено уставно право да има, односно да васпостави Војску Републике Српске. Исто ствари стоје и када је ријеч о материји индиректног опорезивања. Наиме, Устав БиХ у члану 8. прописује обавезу ентитета да из својих јавних прихода финансирају буџет заједничких институција, у омјеру 2/3 ФБиХ и 1/3 Република Српска, из чега произлази да је фискални суверенитет на ентитетима, што укључује и ентитетски суверенитет над порезом на додату вриједност.

На другој страни, у Уставу Републике Српске и данас постоји одредба члана 121а. став 2, која гласи: “Високи судски и тужилачки савјет Републике Српске обезбјеђује самосталност, независност, непристрасност, стручност и ефикасност судства и тужилачке функције у Републици Српској. Надлежности Високог судског и тужилачког савјета, између осталог, укључују именовање, провођење дисциплинског поступка и разрешење судија, осим судија Уставног суда Републике Српске и обухватају и јавне тужиоце и замјенике јавних тужилаца у Републици Српској. Састав и додатне

надлежности Високог судског и тужилачког савјета утврђују се законом.” Дакле, Република Српска има уставни основ за свој ВСТС са јасно прописаним надлежностима.

Зашто је све овако како је претходно изложено? Па зато што Устав БиХ ниједном својом одредбом није прописао да потписивањем било ког споразума о преносу ентитетских уставних надлежности на ниво БиХ долази до промјене Устава БиХ или устава ентитета, односно да престају да важе све оне одредбе тих устава на које је претходно указано. Поред тога, ниједном својом одредбом Устав БиХ није прописао ни да потписивањем споразума о преносу ентитетских уставних надлежности на ниво БиХ престаје право ентитетима да се повуку из тог споразума и да га раскину. Управо супротно, непостојањем уставне забране ентитетима да раскину те споразуме, као својеврсне уговоре уставног права, те због чињенице да се ни у било којем од до сада потписаних споразума о преносу надлежности ентитети нису одрекли од свог права да раскину те споразуме и да се повуку из њих, ентитети имају право на њихов раскид. Они то могу учинити једнострано или заједнички, након чега могу васпоставити ту уставну надлежност као своју, јер је она, како смо видјели, прописана као њихова у Уставу БиХ, односно ентитетском уставу.

Привиђана

Ваљало је на све ово указати не само да би се истакла једна од специфичности уставног уређења БиХ по којој је посебна у свијету федерализма, већ и да би се указало на правну неоснованост намјера какве ових дана најављује господин Жељко Комшић, изјављујући да ће поднијети кривичну пријаву против господина Милорада Додика. Како произлази из Комшићевих изјава о томе, које су пренијели медији, Комшић би то учинио због најаве господина Додика да ће се Република Српска повући из споразума о преносу ентитетских надлежности на БиХ у области одбране, ВСТС-а БиХ и индиректног опорезивања, као и да ће поништити све законе ОХР-а којима су нам противправно, злоупотребом овлашћења високих представника, били наметани закони, а све то у функцији криминалног подухвата разарања Републике Српске. Комшић у томе види нешто чега нема, то јест види наводно кривично дјело против суверенитета и територијалног интегритета БиХ. Једноставније речено, господину Комшићу се дешавају привиђања, јер није нити може бити кривично дјело напада на суверенитет и територијални интегритет БиХ када се Република Српска користи својим уставним правом да се, како је показано, повуче из сваког од тих споразума, чиме они престају да важе у односу на њу, што јој затим даје уставно право на васпостављање тих својих надлежности које након тога наставља да обавља као једна од федералних јединица у БиХ.

Али, осим указивања на опскурност и правну неутемељеност намјера господина Комшића (и његових “ментора”), желио сам овим текстом да укажем и на неподношљивост опетованог ћутања најшире српске јавности, а нарочито српске правничке јавности, и када је ријеч о овом витално важном питању за српски народ и Републику Српску. То ћутање, осим што нема никакво оправдање, неодољиво доказује колико је Мартин Лутер Кинг својевремено био у праву када је, сасвим другим поводом, изговорио сљедеће мисли које се апсолутно могу примијенити на ововремени српски народ. Те Лутерове мисли, којима завршавам овај текст, гласе: “Историја ће забиљежити да највећа трагедија овог периода друштвене транзиције нису отровне ријечи и насиље злих људи, већ лутање и равнодушност добрих људи. Наша генерација ће се кајати не само због ријечи и дјела дјеце таме већ и због страха дјеце свјетлости. Онај који пасивно прихвата зло, је толико умијешан у њега као и онај који га чини. Онај који прихвата зло без протестовања, сарађује са злом. Наши животи се завршавају оног дана када заћутимо о стварима које су важне.”

(Аутор је редовни професор уставног права из Бањалуке)

(ГласСрпске)